

Asia: VN/26111/2023

Tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen koordinaatioryhmän väliraportti

TIETOSUOJAN YLEISSÄÄDÖKSET (EU:n yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki)

Onko tietosuojan yleissäädösten yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain soveltamiseen koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä, jotka voisivat vaikeuttaa julkisen palvelun järjestämistä?

Kyllä

Jos on, minkälaisista haasteista tai epäselvyyksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Opetushallituksen käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamiseen ja säännösten tulkintaan liittyy koulutuksen toimialalla haasteita ja epäselvyyksiä erityisesti seuraavien kysymysten osalta, jotka on mainittu osittain myös väliraportin kappaleessa 3.2.7.:

- Missä kaikissa tilanteissa koulutuksen järjestäjä voi perustaa suorittamansa henkilötietojen käsittelyn viranomaisen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen ja missä tilanteissa käsittely voi (tai pitää) perustua yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseen tai julkisen vallan käyttöön tai suostumukseen?

- Miten laajasti edellä mainittuja käsittelyn oikeusperusteita tulkitaan käytännössä, esimerkiksi minkälaiset käsittelytoimet sisältyvät lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen ja minkälaisiin käsittelytoimiin tulisi soveltaa muuta oikeusperustetta?

Edellä mainittuihin tulkintakysymyksiin olisi tärkeää saada valtakunnallista selkeyttä, sillä tulkintahaasteet voivat estää ja hidastaa digitalisaation tavoitteiden saavuttamista koulutuksen toimialalla, jolla on muutoinkin yleisesti tarve hyödyntää laajasti erilaisia digitaalisia palveluita (esim. digitaaliset oppimisympäristöt ja oppimateriaalit, oppimissovellukset, tiedolla johtaminen, oppimisanalytiikka, tekoäly) hallinnossa ja koulutuksen järjestämisessä.

Onko jonkin yleisen tietosuoja-asetuksen tai tietosuojalain säännöksen havaittu estävän viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Onko tietosuojan yleissäädösten havaittu estävän tai rajoittavan tiedon tai henkilötietojen hyödyntämistä tai käsittelyä tarkoituksenmukaisella tavalla?

-

Jos on, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät tai rajoittavat tiedon käsittelyä?

Ks. tarkemmin kohta "Yleiset kommentit".

VIRANOMAISTEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVA KANSALLINEN ERITYISSÄÄNTELY

Onko kansalliseen erityissääntelyyn, jossa on kyse viranomaisten suorittamasta henkilötietojen käsittelystä (mukaan lukien henkilötietojen luovuttamisesta), koettu liittyvän haasteita tai epäselvyyksiä?

Kyllä

Jos on, minkälaisista haasteista ja epäselvyyksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Kuten väliraportin kappaleessa 3.2.7 todetaan, tietojen luovutukseen koulutuksen järjestäjältä opiskeluhoitopalveluille liittyy tulkintahaasteita muun muassa monen eri säädöksen yhteisestä soveltamisesta johtuen.

Onko kansallisen erityislainsäädännön henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten havaittu estävän tietojenvaihdon sellaisten viranomaisten (tai julkista hallintotehtävää hoitavien) välillä, jotka tarvitsevat tietoja lakisääteisten tehtäviensä hoitamista tai julkisen palvelun tarjoamista varten?

-

Jos on, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät viranomaisten välistä tietojenvaihtoa?

Ks. tarkemmin kohta "Yleiset kommentit".

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä tunnistettu muita esteitä julkisen palvelun tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle?

Ei

Jos kyllä, mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse ja miten ne estävät julkisen palvelun tarkoituksenmukaista järjestämistä?

-

YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN SALLIMAN KANSALLISEN SÄÄNTELYLIKKUMAVARAN KÄYTTÖ

Onko yleisen tietosuoja-asetuksen sallimaa kansallista sääntelyliikkumavaraa käytetty tarkoituksenmukaisella tavalla viranomaisen tiedon liikkumisen tai julkisen palvelun järjestämisen näkökulmasta?

-

Jos ei, tulisiko kansallista sääntelyliikkumavaraa käyttää enemmän?

Jos kyllä, miltä osin ja miten liikkumavaraa tulisi käyttää nykyistä enemmän julkisen palvelun järjestämisen näkökulmasta?

Ks. tarkemmin kohta "Yleiset kommentit".

Puuttuuko kansallisesta erityislainsäädännöstä säännöksiä, jotka mahdollistaisivat viranomaisten välisen tiedon liikkumisen siten, että julkinen palvelu voitaisiin järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos kyllä, mistä puutteesta ja palvelusta on tarkalleen ottaen kyse?

Ks. tarkemmin kohta "Yleiset kommentit".

Onko kansallisessa erityislainsäädännössä käytetty sääntelyliikkumavaraa tarpeettomasti? Jos on, miltä osin ja mistä säännöksistä on tarkalleen ottaen kyse?

Ei.

YLEISET KOMMENTIT

Puuttuuko väliraportin liitteestä 1 lakeja, joita olisi hyvä arvioida kokonaisuudistuksen yhteydessä?

Ks. alla.

Muut kommentit

Opetushallitus pitää tietosuojalainsäädännön kokonaisuudistuksen tarkastelua kannatettavana ja tarpeellisenä. Opetushallitus on samaa mieltä opetus- ja kulttuuriministeriön raportissa esittämistä säädöksistä, jotka erityislainsäädännössä edellyttävät tarkempaa arviointia koulutuksen toimialalla. Opetushallitus pitää raportissa esitettyä sääntelyn systematiikan kuvausta sekä erityislainsäädännön kartoituksessa ja arvioimisessa käytettyjä kriteerejä onnistuneina ajatellen lainsäädännön kehittämiseen liittyviä mahdollisia hankkeita myös koulutuksen toimialalla.

Opetushallitus yhtyy väliraportin kappaleessa 3.2.7 esitettyihin havaintoihin koulutuksen toimialalla tunnistetuista lainsäädännön tulkinta- ja yhteensovittamishaasteista (edellä lausunnon kohdat 1–2). Opetushallitus kuitenkin katsoo, että on tällä hetkellä epäselvää, voiko havaittuja tulkintahaasteita poistaa lainsäädäntöä selkeyttämällä ja kehittämällä, joko osana tätä hanketta tai muussa soveltuvassa hankkeessa. Näiden seikkojen arviointi edellyttäisi laajempaa juridista analyysiä, joka on tarkoitus tehdä väliraportista saadun lausuntopalautteen perusteella.

Opetushallitus katsoo myös, että koulutuksen toimialalla olisi tärkeää tarkastella EU:n ja kansallisen sääntelykehikon toimivuutta ja ajantasaisuutta kokonaisuutena digitaalisten palveluiden hyödyntämiseen liittyvien haasteiden ratkaisemiseksi. Viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi on tärkeää varmistaa lainsäädännön tasolla, että varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirtyvät sujuvasti varhaiskasvatusyksiköiden, koulujen ja oppilaitosten välillä ja koulutusasteelta toiselle sekä muiden viranomaisten kuten poliisin, lastensuojelun ja neuvola- ja opiskeluhoitopalveluiden ja nuorisotoimen välillä. Lisäksi varhaiskasvatuksessa, opetuksessa ja koulutuksessa olisi tärkeää tarkastella lasten ja nuorten yksityisyyden ja henkilötietojen suojaa suhteessa julkisuusperiaatteen soveltamiseen, mikä on noussut esille muun muassa keväällä 2024 sattuneen Viertolan kouluampumistapauksen yhteydessä.

Väliraportissa on rajattu erikseen pois salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen ja tiedonsaantioikeuksiin liittyvä sääntely. Opetushallitus katsoo, että koulutuksen erityissääntelyn tarkastelu tulevissa mahdollisissa lainsäädäntöhankkeissa olisi tärkeää EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen lisäksi toteuttaa kokonaisuutena myös muun digitaalisten palveluiden ja tiedonhallinnan sääntelyn näkökulmasta (muun muassa EU:n tekoälyasetus, tiedonhallintalaki). Erityisesti tietojen luovuttamiseen ja tiedonsaantioikeuksiin sekä tiedon luovutuksen tapoihin liittyvä sääntely on avainasemassa arvioitaessa koulutuksen julkisten palveluiden digitalisointia, toimivuutta ja tehokkuutta.

Saari Heidi
Opetushallitus